

Visste du dette om Jula? Hva er ett nyttårsforsett?

Julen er nok den mest tradisjonsbundne høytid i Norge. Den sto sterkt lenge før kristendommen kom til landet.

Utklipp fra «Gilde og gjestebud», Halvor Landsverk, Det norske samlaget, Oslo 1976):

Moderne julefeiring er en blanding av gammel norrøn tradisjon, kristne tradisjoner og moderne forbrukerorienterte og reklamestyrte vaner. Vi gir her en liten oversikt over utviklingen av tradisjoner knyttet til julefeiringen.

Før kristendommen

Tradisjonen med å feire jul i Norge er så gammel at man ikke vet når den egentlig begynte. Man er heller ikke sikker på ordets opprinnelse, men det kan være avledet av «ylir», det norrøne navnet på måneden frem til midten av desember. Julefeiringen varte tradisjonelt fra 13. desember til 13. januar. Tidspunktet ble valgt fordi den egnet seg best til gilde og fest i forhold til gjøremål på gården, en stille periode etter hardt arbeid.

Da kristendommen kom til landet, var datoen 25. desember av kirken offisielt erklært som Kristi fødselsdag, og feiringen av denne datoen smeltet derfor sammen med den tradisjonelle julefeiringen.

Gaver

Skikken med å gi hverandre gaver var opprinnelig en nyttårsskikk, det var f.eks. vanlig at stormennene ga arbeidsfolkene gaver ved nyttår. Det var da gjerne snakk om litt ekstra lønn så de hadde litt mer å rutte med i det nye året.

Det var også tradisjon å gi gaver til de fattigste. Til dem ga man gjerne julemat slik at også de skulle ha mulighet til å spise godt i julen. I senere tid var det også vanlig at husbonden ga sine husmenn julemat fra sine overskuddslagre.

I løpet av den industrielle revolusjon på 1800-tallet ble det vanlig å gi tjenestefolk en gave eller ekstra påskjønnelse til jul. Dette var gjerne en nyttig ting, som klesplagg, sko eller bruksgjenstander. Også i våre dager er det mange bedrifter og selskaper som gir en ekstra påskjønnelse til sine ansatte ved juletider.

Det var først etter reformasjonen at det ble vanlig å gi barna gaver til jul.

Julenissen

Ordet «nisse» er dannet på bakgrunn av dyrkingen av barnehelgenen St. Nicholas. På nordiske språk ble navnet til Nils, som etterhvert forandret seg til Nisse. Navnet ble så knyttet til «rudkallen» (gårdsnissen), som etter eldgammel folketro passet på gården. Som takk for dette skulle han ha grøt hver julaften, og en skål med grøt ble da satt ut i fjøset.

I senere år er nissen blitt knyttet opp til *Santa Claus*, julenissen fra amerikansk og britisk tradisjon som klatrer nedigjennom skorsteinen med gavesekk på julaften. Det er først og fremst moderne reklame som har bragt denne figuren inn i vår juletradisjon.

Julebukk

Det var først ungdommen som begynte å gå julebukk. De lagde masker formet som geitehoder som de trådte på en lang stang. Munnen kunne åpnes og lukkes og var farget rød. Stangen red en på, og den var dekket av en skinnfell. Ungdommen selv hadde ofte kledd seg ut med masker og gamle klær. Slik kom gjestene ridende til nabogårdene og forventet å bli traktert.

Senere tok barna over denne tradisjonen og lagde masker av sort papir. Etterhvert har det blitt vanlig at barna kun kler seg ut. De går til nabohusene og ber om å bli forsynt med brus og kaker. (Sitat slutt).

Hva er et Nyttårsforsett?

Nyttårsforsett er i følge Wikipedia (nettleksikon) et uttrykt mål, plan eller ønske for det nye året. Det kan være å begynne med noe nytt, slutte å gjøre noe, kutte uvaner, etablere nye vaner, øke en ønsket aktivitet eller minske en uønsket, for å gi seg selv en høyere livskvalitet.

Blant populære nyttårsforsett er å spise sunnere eller spise mindre, slanke seg, lese mer, studere hardere, drikke mindre.

Hva med dette? I 2011 skal jeg støtte mitt barn enda litt bedre på skolen?

Med ønske om en fredelig Julefeiring.